

Հայկական գիտահետազոտական հանգույց Armenian Research & Academic Repository

Սույն աշխատանքն արտոնագրված է «Մտեղծագործական համայնքներ
ոչ առևտրային իրավասություն 3.0» արտոնագրով

This work is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial
3.0 Unported (CC BY-NC 3.0) license.

Դու կարող ես.

պատճենել և տարածել նյութը ցանկացած ձևաչափով կամ կրիչով
ձևափոխել կամ օգտագործել առկա նյութը ստեղծելու համար նորը

You are free to:

Share — copy and redistribute the material in any medium or format

Adapt — remix, transform, and build upon the material

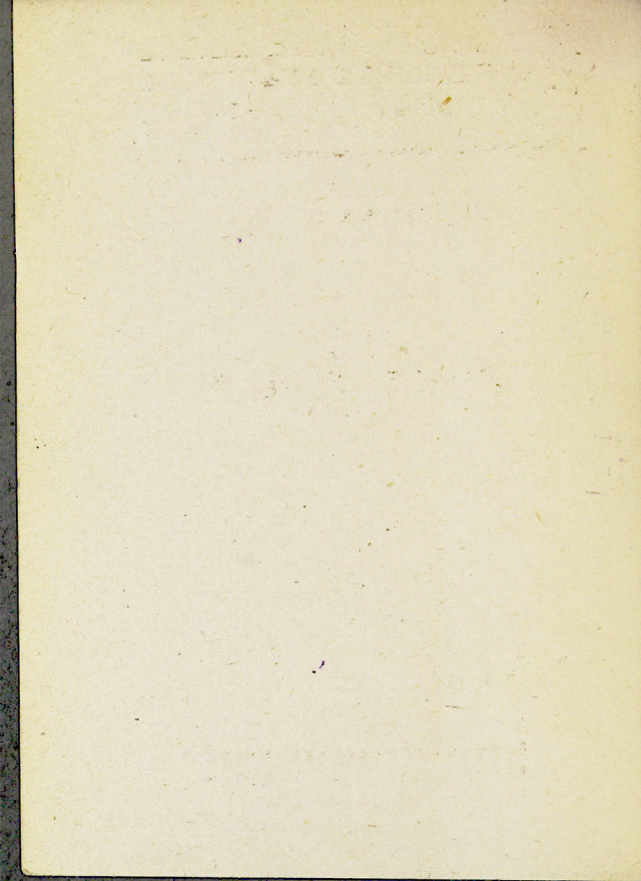
33a

ԵԿՈՍՅԵՐԻՏՍԱԻՈՒԹՅԱՆ
ԱՄՅԱԿԻ ԳՐԱԴԱՐԱՆ

ԱՂԱԿՆԻ

Մ Ա Ն Թ Ա Շ

ՊԵՏԱԿԱՆ ՀՐԱՏԱՐԱԿԶՈՒԹՅՈՒՆ
ՅԵՐԵԿԱՆ 1 9 3 4

ԱՂԱՎՆԻ

Մ Ա Ն Թ Ա Շ

(ՊՈՆՄ)

Նվիրում եմ Արքիկ-տափի
կոմյունիստական ընկերներին

ՊԵՏԱԿԱՆ ՀՐԱՏԱՐԱԿԶՈՒԹՅՈՒՆ
ՑԵՐԵՎԱՆ 1934

Handwritten in blue ink: A T / 8102

Գառ. խմբագիր՝ Մ. Հարութչյունյան
Տեխ. խմբագիր՝ Տ. Պաշվանքյան

Սրբագրիչ՝ Գար. Հակոբյան
Գլավղևա № 6476 (ը), հրատ. №2908 պատվ. №272
տիրամ 3000. հանձնված է արտադրության 4
փետրվարի 1934 թ., ստորագրված է տպագրու-
թյան համար 29 մարտի 1934 թ.

ԲՐԻԳԱԴԱՆ ՀԱՆՔ Ե ԳՆՈՒՄ

1

Հեռվում կապույտ, կապույտ մանթաշտկան գիշեր,
 Հեռվում սիրուհեռ մի ավերակ վանքի,
 Քայլում ե Արամը, ժամանակը ուշ է,
 Նա ժամ առաջ պիտի հասնի քարահանքին:

Հանքի ճանապարհը քարոտ ու դալարուն,
 Ճանապարհի վրա ինչ վոր բնիս ու դիծ,
 Գծի յերկու ավիճն խիճը բլուր-բլուր,
 Վոր հան՛լ են տուֆի կարմիր հանքից:

Գնում ե Արամը յերրորդ հերթի համար,
 Գնում ե ծանրաքայլ և ինքն իրեն յերդում,
 Մյուս ընկերներն ել հետևում են հանդարտ,
 Կամաց զրուցում են Վարձ՝ Նորայրն ու Մուքոն:

— Դրսում ձյունահալ ե, դարնանային հեղեղ,
 Ճանապարհը թաց ե, կավոտ ու լպրծուն,
 Իսկ Մանթաշի հանքը այդ, թխթե, տուֆեղեն,
 Արդեն հայտնի յե, վոր ջուրը հեշտ ե ծծում...

Իսկ մեր բրիգադան գործարկոմի նիստում
 Նոստո՞ւտի, վոր քարը վորակավոր պիտ տար...
 Բայց արար ձնհալը մեզ շատ թանձ ե նստում,
 Առողջ դուրս չի գալիս հանքից և վնչ մի քար...

— Այ, թե կոմսոմուր այս ջրերը շուռ անը...
Բուքսիրային կարգով յերեք որվա բանն է...
Ջուրը խանգարում է դու ինչ կասես, Նորայր,
Քո բջիջին հանիր թող առունքը բանա...

Քարտուղար էս, ջանս, ել սի պլեաի ոնի,
Սա ջահելի դորժ է, կոլբյուրոյին ասա,
Կոլբյուրոն, յես գիտեմ, վոր դեմ չես այս բանին,
Պլաններին համար թանկադին դորժ ե սա...

— Կոմսոմուլին հանեմ... լավ էս բրգում, Արամ,
Ձի լինի դու անեմ... ու մենք ել դանք հերթով...
Տո, վորքան ել ջուրը լինի հորդ ու վարար,
Հո պլեաի ցամաքի մի տաս որից հետո...

Ել ինչ իրարով տալ ամբողջ բջիջները,
Ղալմաղալ էս ուղտում, աղերքին չչխտեմ...
Վախենում էս ջրում կորչի՞ն պլաններդ,
Մի վախենա, աղբեր, հանքը քարով լիքն է

Քարի այս մի շերտը թե բրակ դուրս յեկալ,
Մյուսը կքանդենք, այ քո տունը ծակվի,
Այս ամբողջ Մանթաշում տուֆից շատ ել ինչ կա,
Թե կարացինք քանդել, մի աշխարհ կծածկի...

Բուքսիրին յես դեմ չեմ... բայց թե... բանվորներ են...
Դե ինչ ասեմ, նրանց համոզելն է դժվար...
Մեկ ել այդքան քրտնդ յես վիրտեղից բերեմ...
Ե՛, բանն չունես, Արամ, համա թե դորժ դամբ...

— Մարդ չես, մարդ չես, Նորայր, վըճռականն յեղիք,
Քրտնդները միթե՞ դու պլեաի ձեռք բերես,
Այդ բոլոր փաստերդ դատարկ են, անտեղի,
Ախար, այ տնաքանդ, հանքը չե՞ վոր մերն է...

— Ել ինչ քարտուղար ես, վոր չես կարողանում
Քո ասածի նման շարկերքին համարել...»
Կապիտի դործերը հո խախտով չեն անում,
Մի քիչ ել ուժ ե պետք ու լծելք, յեթե կուզես...

Այ, կանչիր տղերքին, խոսիր, ժողով արա,
Նրանք միթե այնքան պասսիվ ու անսիրտ են,
վոր մի որ չաշխատեն քարահանքի համար,
Ախար այդ տղերքին չմ վոր յնս ել դիտեմ...

Քիչ ե պատահել, վոր ջո ասած տղերքը,
Են ճյուն-ձմռան պանին, յերբ մարդ ե փնտացել,
Ձյան հսկա պատահչն են իջկցրել ներքե,
Ու դեպի հանքերը ճանապարհ են բացել...

Ազնիվ խոսք եմ ասում, մենք լնով տղերք ունենք,
Միայն հարկավոր ե գործը կաղմակերպել,
Նրանք ամենքնս ել համաձայն կլինեն,
Դու խզնով աշխատիր, չես փոշմանի յերեք...

Յեվ այսպես խոսելով հասան քարահանքին
Շուրջը կապույտ ու խոր մի դիշեր եր արդեն,
չեռլում սիլուետը մի ավերակ վանքի
Յեվ հանքին լույս տվող ելնքարո վարդեր:

2

Հարվածում են նրանք: Ածելու պես մուրճը
Քարերն ե թրաչում, ու քրակնքը կիզուեն
Բողբոջում ե նրանց ճակատների շուրջը,
չեսոտ ատու-ատու քունքերից վայր վազում...

Յեվ անգուլ ասչում ե նրանց բրիքադան,
Գիշերը դողի պես հեռացել ե արդեն,
Դանդաղ ճոճում ե Արամի մեքենան,
Ծանր հորանջում ե, քարատշ լինի կարծես...

Շուրջը լուսարաց ե ու կապույտ յերկնքում
Արդեն դարնանային արեգակն ե ծագել,
Իսկ քարաաշ Նորայրը կտրել ե դեռ... յերկու—
Դեռ յերկու կտոր քար... ամսթանք ե...

Մնիք ձայն ե տալիս—Չնւր հասցրեր, է, ջնւր,
Հերսից թքոտում ե մի թխածներ քարաաշ,
Վարթոն բղավում ե—ան ինչ ես արանջում,
Խփիր, խփիր աղբեր, վար յերկրին քար տանք...

Նորայրը տաշում ե Մուրճը անելու պէս
Թրաշում ե քարը, բայց դորժին անշլտակի,
Ժամանակը վազուց, վազուց յեղել ե կես,
Շուտով հնրթափոխի սուլիչը պլտի տա...

Արեկն ե նայում Յեդանյան Նորայրը,
(Կարծես ժամացույցն այսոր յետ ե բնկել...)
Հենց վար հերթը փոխվեց, կբարձրանա սարը,
Վաղը իբ հանգիստն ե, պլտի մի լամի խմել...

Վորոշված ե արդեն, կբարձրանա սարը,
Այնտեղ քեֆ կլինի, ուրախութուն ու պար,
Անշուշտ մյուս հանքից կշտ է՝ Կամսարը,
Կշտ նաև Ներսոն, բերելով սագանգար

Քարտուղար լինելով հո կրակը չընկածի,
Գոնե սզատ որն ել մի քիչ հանշատանա,
Ինչ ե, քարահանքում ել բջջն'ը չկան...
Հոնն կոմսոմոլի մի վողջ անշորժ բանակ...

Կամ թող Վարդանն ինքը, այն ինքն անի,
Գե հեշտ ե, իհարկէկ, կուրյուրոյում նստել...
Թող մի փորձի տեսնենք վիճց դուրի կըհաննի,
Սնվորել ե մխայն դեկավարիլ նիստեր...

Մոտակա դժուգից ե նա յեկել քարհանք,
 Յեղ վողջ հանքն արդեն ծանոթ ե նրան,
 Իր անչափ բարձր հասակի համար,
 Նրան կոչում են ամեկ ու կես) Կամսար...

Նա սիրում ե միշտ շախմատ յերևալ,—
 Կեպին յետ դրած, հագին՝ գալիֆե,
 Ասորում ե սաստիկ անկարգ ու շռայլ,
 Հաճախ սարքում ե աղմուտ քեֆեր:

Ու քեֆ ե անում, ազատ ե այսոր,
 — Բանվորն ել պիտի քիչ ուրախանա,
 Քրոտողուց յերգիլը, սիրելի Ներսո,
 Քրոտողի՛ն... կարիճ տղամարդ եր նա...

Յեղ որորվում ե բաժակը ձեռքին,
 — Նվազիլ Ներսո, մեռնեմ քո սաղին,
 Նվազիլ աղբեր ու հետն ել յերգիլը,
 Առանց յերգելու. արար չի սաղի...

Առանց յերգելու միևնույն ե, թե
 Մեռել թաղելու քայլերդ փչես,
 Սիրում եմ աղբեր, կերուխում ու քեֆ,
 Դե տղամարդ եմ ու ջանել եմ, չե՛մ...

(Դեհ ճանաչեցիք ջանել բանվորին՝
 ձիշտ ե, սիրում ե գինի ու բաժակ,
 Բայց հանք մտնելու առաջին որից)
 Յեղել ե ճակատի՛ք ու միշտ շախմատ...

Յեղել համարձակ, խոսքերով հատու,
 Ամենքին հայտնի՛ իր յեղևիթներով,
 «Մեղմում ե՞ վստահ ու ճշմարտարում»
 Շեղվողի հանդես չի յեղել ներող:

Յեզ յեթն փորձի, նա մի անդամից,
«Կարող ե անդամ սարկրը շուռ սալ,
Բայց չեն հասկանում «հերոս» կամսարին,
Ե՛հ, մերըդ մեռնի, վոր բողբ չդտար...»

Իբևնք մինչև լույս քարեր են սաշում,
Իսկ փողն ուտում են ինչ վոր Վարդաններ,
Ո՛ւմ ինչ, թի բանվորն իր կյանքն և մաշում,
Վորդեազի հանքից կարմիր քար հանն...

Կարինեաներում խաղաղ ու փարթամ,
Բանածե գրելն անշուշտ հեշտ բան է,
Սիրա հանձն արդյոք մի Բաղբատ, Վարդան,—
Հոյ կարինեաից չլուխ դուքս հանել...

— Քարտուղարներ կնք... այն, ինչպէս չե,
Քարտուղարներ եք՝ մի յեկեք քարհանք,
Մեր լոսքը լսեք, կարծիքն լմացեք,
Թե այսքան քարը մենք վճնց պիտի տանք,

Յերբ աշխատանքը շատ վատ և դրված...
Միթե այս տեմպը մեզ հարկավոր ե...
Տո՛ մեկը չէա, վոր ստի սրանց,
Վոր մենք գեռ պիտի դործել սովորենք...

Պիտի սովորենք մեթոդը նրա,
Վոր մեզ հեշտ լինի այս տեմպով գնալ,
Այնինչ անպատրաստ յեկիլ են սրանք,
Թե հա... մենք հաքան, հաքան քար կտանք...

Ձեք տեսնում, մերը հողի յերկիր ե,
Ինչո՛ւ յեք ախար դռում քարհանքին,
Այսքանն ել վոր կա—նրան հերիք ե—
Վտաքներս ձգենք մեր վերմակի չափ...

Ախար ամենքն են անհանդիստ, հուզված,
Փորձում են դռսով պլան կատարել,
Կարծես Մանթաշը իր տեղից զնաց,
Ձեր առնը շինվի, չորս կողմը քար ե...

Իսկ այն Արամն էլ սեղմել է սրան,
Թե բուքսիք արա, հանքը ջուր լցվեց,
Կարծես թե ուրիշ քաղաուղար չկա,
Դե սա էլ իրեն գործին է լծված...

— Ներսն, չգիտնի Նորայրի մասին,
Համ լավ աշխատող, համ քեֆասնր հ
Յեկ պլնդ խփում է ընկերոջ ուսին,
— Նորայր, աղբերս, արեդ սիրեմ...

— Ե՛, ընկեր Ներսո, սրանք հարցեր են,
Վոր ախտիվ մարդը միշտ պիտի ասի,
(Թե հուզ կուրյուրոն սեղմի էլ իրեն,
Նա վորոշել է խոսել այս մասին...)

— Իսկ հիմի ամիր մի կլնտաուրի,
Բաժանիները վեր, եխ կարմիր գինի,
Այս թասի վրա թող Նորոն պարի,
Այս կենացը շատ, շատ թանկագին է...

Յեկ զընջում է նրա ախանջին,
— Այս մեկը Նորայր, թող մեր մեջ մնա,
Գլտես չմ, վոր կա մի սիրուն աղջիկ...
Այս գիշեր նրան հյուր պիտի գնամ...

.
.
.
.

Ու պարից հետո նրանք յիշուամ են,
Որորվում, հենվում տղբյուրի քարին,
Կամոն թե՛ւ առդերք յես մի դործ ունեմ,
Նխտի յեմ դնում, Կհ զիշեր բարի...»:

Պիտիա III

Հեղեղելով անցան հանքի տասնյակ որերը,
Կարծես վերից հայհըլում եր մի վողջ Արաբած,
Յեվ հեղեղից վողջ քարհանքը ջրում կորել եր,
Իսկ բուքսիբի հարցը այնպես անկատար մնաց...

Բրիդադան կրկին ընկավ գիշերվա հերթի,
Ճանապարհը նա կարում եր խավար գիշերով
Ու դնում եր, վոր Մանթաչի խրամներն հարթի
Ու պայքարի քարերի դեմ վորպես մի հերոս

— Խփիբ, Մուքո, խփիբ Նորայր, լուսացավ արեան,
Ե՛ր այս գիշեր մեր Արամն ել արադ և քաղում,
Նրա յետևից հասնելու խնդիրը բարդ եւ
Յեվ մերթ այսպես ձայն եր տալիս կոմյերիտ Մուշոն

Բայց ամեն մարդ ընկել եր իր մտքի յետևից,
Հարվածում եր ու վայր բերում քարը հուրհրան
Յեվ ամեն մարդ գիտեր,— դործը յերկար կտեի,
Յեթի իրենք այդ հեղեղող ջուրը շուռ չտան...

Նորայրն ել այդ բանը գիտեր և շատերից լավ,—
(Նա քարաուղալն եր ասացինք, չորբորդ բջիջի)
Բայց այդ բանի համար միթե կրակը ընկավ,
— Ինչո՞ւ ձեռք չեն քաղում ախար իրա բջիջից...

Ի՞նչ Արամը կոմունիստ և, «անցյալով» ընկեր,
Մյստեղ մի քիչ՝ այսպես ասած՝ «փայլելու» հարց և,
Այլապես նա ինչո՞ւ յի իր յետևից ընկել,
Ինչո՞ւ պիտի իր բջիջը ճամբաներ հարթի

— Բջիշն այստեղ վարձված չե՞ մի մարդու համար,
Թող կոլբյուրոն հարց հարուցի, մյ, դուցե անեն...
Արամն ճվ ե—մի կոմունիստ, կոսյիւտ ու համառ,
Վար ուզում ե այս բուքսիրով իր անունն հանել...

.
.
.
.

Իսկ ընկեր Արամը փորձիրում ե ուղին,
Մզոցները սահայն չեն շարժվում առաջ
Յե՛վ նա թուխ բիբերում բարկությունը վառած՝
Հայհոյում ե նրանց շանշնորհք ջինդղին...»

Յե՛վ մութ ամպն ե չոքում վողջ հանքերի վրա,
Արագածի ուսին անձրեւ ե ու մղուշ,
Իսկ ընկեր Արամը ինչ վոր բան ե հիշում
Մաքերը հուզում են ու բորբոքում նրան...»

Այն, նա Երակի կանաչ դաշտն ե հիշում,
Յե՛վ անափ արտերը, աղջիկային նազով,
Յե՛վ Արփաշայ դեաը արագորեն վազող,
Աշնան իրիկունը ե թռչունների չուն...»

Հիշում ե հին գյուղը, հազար կարիք ու ցավ,
Աթարի գորշ ծուխը, իրիկնային ոգում
Յե՛վ իր մանկությունը, վորպես ավեր սթոն,
Յե՛վ այն շավղիները, վորոնցով ինքն անցավ...

Այն նեղ շավղիները, Երակի հարթ դաշտում
Յե՛վ համբուն լացող ուսիները կանաչ
Ու վորդու յետեից սրտակեղեք մը կանչ,
Վորդու, վոր հեռացավ, թողնելով մայր ու աուն...»

Նա դյուզից հետոյով աշնան մի իրնկուն,
Իսկ դաշտերի վրա մասուղերի կրակ,
Նա իր հեա չեր տանում հուշոյի վոչ մի հրայ,
Իսկ անձրեւ խարխուլ տանիքներն եր թակում...

Յե՛վ տարիներ անցան իր բաժանման սրկց,
Արժաշտյը քանի՛ սասուցն դոտի կապկց,
Գնդակն անթիվ անդամ մերկ գազտերը բովինց
Բւ նամակ ստացտով նա ծերացած մորկց

Նամակ ստացտով նա, արնով դրված տողեր,
Տողերից նայում եր քաղցը, ցուրտը կտրկամ,
Նքա հագում վիշտը նստեց վարպետ կապար, —
Իր ընչադուրկ մորը ախար ինչն՞վ սգներ...

Ինչն՞վ, ինչն՞վ սգներ, ինչ ուղարկեր նրան,
Յերբ ինքը դէտոյում մի խեղճ աշակերտ եր,
Իսկ իրենց դաշտերում՝ խոյանաջած արտեր,
Մաուղերի կրակն այդ արտերի վրա

Այս տխուր անցյալն և մեր Արամը հիշում,
Հիշում և Շիրակը՝ աղջկա պես նադող,
Յե՛վ Արժաշտյ դէտը աշտամթախի՞ծ հոսող,
Հէ՛յ, դեղնածամ աշուն, ճ, դեղնածամ աշուն...

Նա հիշում և այսոր այդ վերջին աշունը,
Անքուն դիշերները բանվորական թաղում,
Յերբ հյուսիսի քամին կտուրներն էր թակում,
Գտտերի տակ վոռնում, վորպես քաղցած շունը:

Ինքը յերիտասարդ, գէտոյում աշակերտ,
Անխառանքից հետո դադանի թերթ եր շարում
Յե՛վ թերթում գրում եր նա կռիվ ու արյուն,—
Մայիսական հերոս իր ընկերների հետ...

Հետո նա հիշում է ուռւմբը առաջին—
Նայիրական փոքրիկ քաղաքի փողոցում,
Իրենց դնդակը, վոր թիթիկներ եր ձեծում,
Պիզախ Մարուխանին, իր վաշտի առաջից...

Յեղ Շիրակի գաշաը Մայիամեկյան փառքում
Հրճվում եր անհուն, չյերազած խանդով,
Շաչում եր դնդակը ըարիկադներ քանդող
Յեղ արյունն եր հոսում առու-առու...

Այսպե՛ս, ինչը հիշել, և ինչը մոռանալ,
Հողե բարձիկանքը, թե՛ Մայիսն ապստամբ
Յեզոր Սեփոյանի խիզախութիւնն անչափ,
Թե՛ այն կայսրանը, վոր դրոհով առան...

Իսկ հիմա մեքենան դեմ է առել քարին,
Ու վերինց ջուրը հա ծորում է, ծորում,
Պլանը թաղվում է այս ջրերի ծովում,
Ինչպէս հայտնաբերել գործի մեղավորին...

Այ՛ն, ճնահալի ջուրը ներս է ծծվում,
Փխրում են քարերը—սղոցը չի կտրում,
Մա ոպորտունիզմ չե՛, անտեղի ձգձգում,
Ինչպէս տուֆաքարը սղոցով են կտրում...

Դիրեկտորը լսեց ձերուկ ինժեներին
Յեղ հիմա հանքերը սղոցով է քերում,
Ախար սա վաանում է, անփուլթ վերաբերմունք,
Սղոցով չենք կարող հաղթել տուֆաքարին:

Դիրեկտորը... չե՛ վոր պարտիզան է յեղել,
Մի որ կովել է նա Սիսիանի ֆրոնտում,
Իսկ հիմի այդ մարդը կարինետում մնիվել,
Այս կարեոր հարցի լուծումը չի դանում...

Հեշտ եր այն ժամանակ դիրքից դնդակ նկատել,—
Լուկ արճիճով ելինք մենք մեր բազդը կուռմ,
Կրակելը հեշտ եր, հեշտ եր, վորովհետև
Յերկիր ունենալու համար ելինք կուռմ,

Իսկ հիմա հնդ ունենք յերկիր ունենք հիմա,
Վորը դուրս քաջեցինք կորուստից ու մահից
Յեղ ինչպէս վարանել արդեւիքներէ դիմաց,
Ձէ վոր յերկնչելը վատ է անդամ մահից...

Յեղ միթե այս բանն ինքը չի հասկանում,
Ձէ վոր դասակարգը նրան դեկ է տվել,
Վորը պիտի պահել պայծառ ու բարձրանուն,
Վոր մեր հաղթանակը ազատսրեն թեվե...

Իսկ նա կուչ է յեկել, փոքրացել է կարծես,
Վարանում է անդամ ինժեների հանդեսը,
Ե՛րբ դու կարմիր հերոս, պարտիզան յերկաթե,
Հիմն յե հարկավոր բարեկազմեր քանդել...

Ձգել հարկավոր է բուժը, բուրբ նրանց,
Վորոնք կախ են ընկնում «ոքյիկաները» պոչից,
Ինչո՞ւ պիտի ախար մենք ճեղքվածքներ տանք,
Հանքի պլանները ինչո՞ւ պիտի կորչին...

Ինչո՞ւ Մոսկվայից մեքենա չեն բերում,
Այդ հարցը ծեծել ենք, վորոչիլ, զատ առաջ—
— Սղոցը անպետք է այս ախլի հանքերում,—
Ինչպէս զրույցի մեջ ընկիր Բաղրատն առաց...

.
.
.
.

կարերը եւ կտրում. համբերել չի կարող
Սի անգամ եւ պիտի կուսըջիջին գլխել,
Հարկավոր ե իսկույն նորոգում մտցնել,
Հարկավոր ե դործել բարձր տեխնիկայով...

Պիւտի IV

1. Պ Ա Տ Վ Ե Ր Ը

Իսկ ձյունն Մանթաշը կրկին վայր ե նայում
Ու դարուն ե շուրջը, շուրջը արտավար ե,
Գարմիւր քարը վորպես արդէն լեռնած արյուն —
Հաղթ Մանթաշի կրժքին իր հրդեհն ե վառել...

Իրիկունը վորպես անձեռադործ կտավ,
Փեշով իր ծածկում ե դեմքն հեռավոր գյուղի
Յեվ իր պալան-պալան ծուխը քամուն տված
ձանապարհ ե կտրում տուֆի յերկաթ-լղին:

Գանաչ վաղոնների յերկաթակուռ մի վաշտ,
Հայն դաշտերի վրա տրոփում ե թափով
Ու Մանթաշն ե նայում խոժոռադեմ, անհաշտ,
Հետո անձրևային արտասուքը թափում:

Յեվ այդ արտասուքը վորպես փայլուն հակինթ,
Շաղ ե դալիս ամբողջ քարահանքի վրա,
Մշուշը իջնում ե ու տարածվում հանդիստ,
Մշուշը խփում ե մի անսահման վրան:

Ու մեկը քայլում ե խճաքարի միջից,
Ձեռները շալվարի գրպաններում դրած,—
Նա անպայման պիտի վողջ հանքերը իջնի,
Բանի դեռ վոչ մի տեղ չի ցոլացել ճրագ:

Նա միշտ հախուռն է, վորպես ջինջ Չանդուն,
Թխիկի դլուխը նստած ուսերին,
Մաղերը խիա են և անչափ դանդուր,
Վոր միշտ դալլա են թափվում ունքերին:

Կանաչ Լոռուց ե յեկել այդ տղան
Յեկ արեաշող աչքերում նրա
Ինչ վոր մի բան կա ամուր, մետաղյա
Ու մի խոր կնճիւճ՝ ճակատի վրա:

Լ.Կ.Յե.Մ. բյուրոյի քարտուղարն է նա,
Վոր թանաքոտած մի սեղան ունի
Յեկ այդ հասարակ սեղանի վրա
Գրված է մի նեղ, ճաքած աղակի:

Դեհ, սեղանի մոտ յերբ և նստում վճր,
Հանքերումն և միշտ ու վտաքի վրա,
Գնն վորոնիք, փնտրի ամեն որ,—
Գրասենյակում չես գտնի նրան:

Արագազարժ է, փոթորիկ նման,
Գործը դողում և այդ աղի թափից,
Այդ աշխուժության ու թափի համար
Նրան տուում են «Մանթաշի թիփի»:

Յերբնք չի սիրում «մեծություն» անել
Ու յերկար նստել սեղանի առաջ,
Պարզ է, հասարակ, ջահելի վայել,
Ամեն գործի մեջ ընկնում է առաջ

Յեկ բռնում է այդ գործի կոկորդից
Ու վտահությամբ դլուխ և հանում,
Այդ Լոռու կանաչ ստրեբի վորդին
Ամենքին գիտի անուն առ անուն:

Յեզ այդ լուսնյուն սիրում ե մասսան,
Նրա արևով յերգվում ե Ասոն՝
— Նա ե՛ մարտիկ ե, ե՛ լավ դերասան,
Յեզ աշխույժ ընկեր—առակներ ստող:

Այդ աղան ե անա,
Վոր հանքերն ե դնում
Յեզ ինքն իրեն բռնում—
— Դե շատալիք Վարթո,
Տես, դիշերն իր թաթը
Հանքերն ե դնում,
Պիտի կարողանան
Գլուխ հանել արդյոք...

Տղերքը, յես գիտեմ,
Համաձայն կըլինեն,
Հողի աղերք ունենք,
Մեզ հայանի յե փորձից.
Իսկ հանքի սղոցը,
Վոր անպիտք ու հի՛ն ե...
Նըմանով կըհաղթենք
Այս վեթխարի դորժին...

Յեզ այս հարցը նրա
Միտքն ե ալեկոծում,
Ու քրտինքն ե նստում
Նրա թիլիկ դեմքին,
Ռ՞ւմ հանցավոր բռնել
Սղոցի այս դորժում—
Դիրեկտորին մենակ,
Թե՛ ամբողջ յեռյակին...

Շեֆ կլինենք, ի՛նչ խոռք,
Յեզ պատվերը կըտանք,
Կըբըրաընենք մի քիչ,
Մի քիչ ել կըլարվենք,

Մանթալ—2

Կուտ բջիջն ասել է,
Մեզ ոգնութեան կըզա,
Բայց դորձը ձախողը
Մեր սզոցալարն ե...

Տնքում են հանքերը
Իջնող հարվածներէց,
Այնտեղ տղաները
Վերջին քարն են պոկում,
Զանդն ել պիտի հնչի
Հանքի մյուտ ձերբից,
Բայց հանդատի մասին
Նրանք դեռ չեն հոգում...

Յեզ հանքերն և մանում
Յերիտասարդ տղան,
Ճակատից վանելով
Մազերի խիտ փունջը,
Մեկը ձայն և տալիս
— Ե՛յ, լուսեցու տղա,
Խէր լինի դիշերով,
Ի՞նչ ես նայում շուրջը...

— Զանն ընկերներ, դեռ փորձում եք,
Իսկ յես ահա, լուր բերեցի, —
Այս իրիկուն ժողով ունենք,
Ձեռք ենք խփում մի մեծ դորձի...

Գործ եմ ասել, փառք խաղալան,
Վարչութեանը վանց և հուզվել, —
Դնեպրից նամակ յեկավ,
Դնեպրցիք քաբ են ուղեր

Բանվորները Դնեպրի
Կանդ են առել դորձի կիտին,
Կարիք ունեն տուֆաքարի
Յեզ դրել են հենց այդ մասին...

Վոչ վաք քարին չհարվածեց,
Հանկարծ լսեց աղմուկն հանքի,
Հափաքվեցին ջահել ու ծեր,
Վոր պատմածը լսեն կարդին

Հետո մի ծեր, մուրճին կոթնած,
Ձայն ավեց իր ընկերներին —
— Տղերք, սուլվին հրեա կտա,
Վարդան հետո, հիմա լռիր...

Ժողով ունենք, լիով կղնանք,
Կնայենք, թե ինչ նամակ է,
Դե, աղետունք, դործ քիչ մնաց,
Հերթափոխի ժամանակ է

Բայց թե «եղ ինչ ջահելներ են,
Վոր սպասեն, սուլվիչը տա...»
Մերն ել ժողտաց՝ «վայ, յես ձեր են...»
Յեվ հայոյեց իր քթի տակ...

— Դնեպրից նամակ յեկավ...
— Թե մոտդ է, կտան կարգանք...
— Ո՞վ է դրել, եդ վննց յեղավ...
— Պատմիր, պատմիր, ընկեր Վարդան

— Եդ նամակի համար յեկար...
Դե կգայինք, կլմանայինք,
Դուցե այտեղ ուրիշ բան կա...
Նոր սոց-մրցմւմ... պայմանադիր...

— Այդ ասածդ ի հարկե կա,—
Պատասխանեց քարտուղարը.
— Հենց վոր հիշյալ նամակն եկավ,
Ընկեր Բաղրատն ինձ ուղարկեց...

Դե, ինչ տակ, դժւք հասկացեք,
Ծանր ու թւթե պիտի անել...
(— Տղերք, աղերք, հանգիստ կացեք,
Թողեք լսենք, թե ինչ ըսն ե...)

— Հն, պատվերն այս Դնեպրի,
Յես այոպես եմ կարծում, աղերք,
Շատ հեշտությամբ չենք կատարի,
Յեթե մի լավ չքընընենք...

Յես հայանել եմ մեր յեայակըն,
Նա էլ ինձ հետ համաձայնվեց,
Մեզ չենք զցի, լայտառակի, —
Յեկեք շեֆություն զերցնենք:

Բագրատն ասաց Եզժվար ըսն չե,
Հանուն հսկա Դնեպրի,
Տղերքին մի ժողով կանչենք,
Տեսնենք զոնց կվերաբերվեն...»

Մնպես զոր հն... վործում են մեզ...
Համաձայն եք առաջարկիս, —
Այնտեղ գուրս դանք մի մարդու պես,
Իսկ ով դեմ ե, թող առարկի...

Կուս բջիջն էլ խոռք ե ավել, —
Ընկեր Բագրատն անձամբ ասաց,
Թե՛ շեֆության պայման կնքեք,
Մենք ձեզ ոգնություն ցույց կտանք...

Համաձայն եք, Հրնչ, Կամհ,
Դե, խոսեցեք, ինչ եք լուել,
Հետո չասեք, թե մեր կամքով
Մեր ասածով դործ չեն բռնել:

Յեզ Հրաչը կեպին թնքեց,
Յերկանր, յերկար նրան նայեց,
— Ե՛ր աղբերս, առն, յերբ եմ
նսպես դործից դուռն պահել...

Խամ ես, Վարդան, չե՞ս ճանաչում,
Ել ի՞նչ բանվոր ու կոմյերիտ,
Վար չլինենք միշտ առջևում,
Առաջ շանցնենք վողջ հանքերից...

Մենք ի հարկե համաձայն ենք,
Այդ հարցը տուր, այ, Կամսարին...
Իսկ նա — «Յես ի՞նչ, ձերն ե ձայնը,
Ինչ ել փչեք, պիտի պարեմ...»

Յեզ դայրույթը վորդես մշուշ,
Իջավ, նստեց քարահանքում...
Նայում էյին Սոսն ու Մուշոն,
Կարծես վոչ վոր ել չեր շնչում...

— Կամն, վո՞նց թե, — պրոթիաց հանկարծ
«Փոքրիկ» Մուշոն, առաջ դալով,
Սպասելիք դոնե մի ժամ,
Նս դլից ես քեզ ցույց տալու...

Մրս դյոզալ խաթեր համար,
Առաջարկ եմ անում, տղերք,
Յեկեք կաղմենք մի բանաձև
Ու հեաներս ժողով տանենք...

Գրենք, վոր մենք վողջ բանակով,
Շեֆ ենք լինում Դնեպրին...
Այն, ամբողջ մեր բանակով,
Վարդան թուղթն սո է սկսիր...

Ու բերում են թուղթ ու մատիւ,
Մեկի մեջքն էլ սեղան անում,
— Տես, հոպես կըսեղմենք պատին,
Դժվար դորժ ե, չէն գիմանում...

— Շեֆ ենք լինում, իսկ դ՛ու աղբեր,
Ձեռ ձախողի աշխատանքը,
Ներսեսներին դուցե խարնո, —
Սա մէք դորժն է ու մէք լոպարտքը...

2. Ժ Ո Ղ Ո Վ Ը

Դրված ե վերեւում կիսանդրին Իլիչի
Յեւ նրա աչքերի նիզակներն հուրհրան
Անցնում են դրոշի ծալքերի միջից
Ու խաղում առֆառն պատերի վրա:

Մեկը բաց ե թողնում ծխախոտի ծուխը
Ու գիտում ե շուրջը, անհանդիստ ե կարծես,
Հետո հուրհրում ե աչքերի ածուխը, —
Տղերքը դալին են, հավաքվում են արգեն:

Յեւ յեղնում ե անդից քարաուղար Բաղբատը,
Նախկին փականադորժ, առաջ քաշված ընկեր,
Դեմքը զարմանալի անդորր ու հանդարտ ե,
Վորի պայծառ ֆոնին կարմիր լույս ե ընկել:

«Այստեղ են բոլորը», քարաուղարն ուրախ ե,
Յեւ աչքի գերանդին տողերի խիտ արտում,
Նամակի բառերն սկսում ե քաղել,
Իսկ լարված գահլիճը մերթ աչքերն ե թարթում:

Մեկը ձայն ե խնդրում ընթերցումից հետո,
«Դե նամակը լավ ե, ինքը վոչինչ չունի»,
Այսպես բանվորները բարձրանում են հերթով՝
Մուշոն, Բաղդասարը ե մեխանիկ Թունին:

— Հիմա ձայնը քանն է, խոսիր, ընկեր Արամ:
Արամն սկսում է կոկորզը մաքրելով.
Սոսում է փաստերով, հանդիստ ու անվարան,
Տեղից մերթ ձայնում են «Տիշտ է, Տիշտ է, հետո...»

— Պատվեր ենք ընդունում, հետո այն, ընկերներ,
Վոր լարերը հին են, լինչպես անցած դարի,
Այս դործն լինչպես դիտեք, շատ յերկար է քնել...
«Մինչ յերեկան չլա, մայրը ծիծ չի տալիս»:

Այսպես պատասխանեց անցած որվա նիստում —
Ընկեր ղիլեկտորը, վոր այստեղ նստած է,
Իսկ ընկեր Պետրոսյան, փաստեր քնչ ունեք դուք:
Թե քանի անգամ ենք այս առթիվ խոսք բացել...

Յերեկ դանում եք, վոր ըծիծ տալը վնից են
Յեղբայր, էլ սպասմեք... Գնեալը ահա,
Ուզում եք նրանց մոտ մեր պատկիլը թաղել,
Մարդիկ դործ են անում, հարկավոր է քսոր տալ...

Յես այստեղ, ընկերներ, մի բան եմ պահանջում, —
Այդ պատվերն ընդունել, բայց փոխել լարերը,
Տեխնիկան վազում է, մենք յետ ենք նահանջում...
Նրանցով չենք կարող կատարել պատվերը:

Արամը խոսում է, հետո նստում հուզված,
Գլտի ընկերով հետ ինչ վոր շրջընջալով,
«Ախար հոգի հանեց, բա դեկավմը է դա,
Ձի կարող, թող տաի... ինչ ասացիր Գալս...»

— Խոսեցեք Պետրոսյան, — է դիմում է նրան
Ընկեր քարաուղարը, դեմքը խոժոռելով,
Իսկ Մեթ Պետրոսյանը ձեռքը կրծքին դրած,
Համեստ ազաչում է լլավ, Բագրատ Զան, հետո»:

Իսկ զահլիճից ձայներ ճեհաս-մետո չկան
— Պահանջում ենք, բնիկեր, ինչ է, հազիս չունես...
— Ո՞վ է հանցավորը, ձշևք, թող հանդես գան...
— Ողորատունը՞ մեջ մեր գործը կորչում ե...

Յեղ յեղնում է տեղից հանքի գիրնակորը,
Քորը ներս քաշելով ծուխը ճարդիլեյի՝
— Դե բնիկերներ, այստեղ յես չեմ մեղավորը...
Իսկ զուր ինձ եք սեղմում... այդպես էլ գիտեյի...

Ինքս մտնադեա չեմ, գրանում ինչ կասկած,
Վոր այս շողոցներից չեմ կարող հասկանայ,
Այնքանը գիտեմ, վոր, այն, վատ և սարքված
Հանքում ունենք միայն ութը սղոցալար...

Բայց փոխելու մասին... լուր եմ բնիկերներ...
Թույլ տվեք նախ ինքս անձամբ գործին նայեմ...
Նու, ժամանակ տվեք, ասում եմ, վաղ և դեռ,
Մենք չենք կարող հիմա սղոցը գուրս հանել...

Այ, մեր Մինայիչը ինձ ողնության կգա,
Նա ինձենիւր մարդ է, հասկանում է գործից...
Միասին կաշխատենք, մեր կարծիքը կտանք...
Ինչիւ յեք վտազում... պլանը չի կորչի...

Իսկ պատվերի մասին... դե ինչ ասեմ, Բաղրատ...
Ինքս համաձայն եմ... թե զուր էլ հույս ունեք...
Ուրեմն բնդունենք, գուցե հաջողվի տալ...
Հենց յիսկի համար, давай попробуем...

— Տո, ինչ ես տատանվում, ինձրիկ վոր կտանք,
Նամակ էլ կբերենք, կամ հեռագիրը գուցե...
Թող տղերքն այնտեղ մի լավ ուրախանան...
Այսպես է ջանկարում հիսունամյա կոցը...

Կոցը ճանաչում ե զնեպրցիներին,
Յերեք տարի առաջ այնտեղ քար ե տաշել
Յեզ այսօր ամեն բան վեր ե հիշել կրկին,
«Շատ լավ տղերք եյին շեկ Վասիլը, Գյորգիին...

«Գյորգիին տեսնո ելլ խնթ ե տաշվա պես,
Տեսնես Մալոյի հետ կրկին քմշ ե գալիս,
Դե ջանել եր տղան, բայց խելացի վարպետ—
Յեկել եր հեռավոր Սիբիրի տաշայից...

Տեսնես այս նամակը գրելու ժամանակ,
Մասնակցել են Գյորգիին, շիկաներ Վասիլը,
Ինչո՞ւ չեն ուղարկել իրեն ել մի նամակ...
Յեզ արագ խփում ե նրա ծնրուկ սիրտը

Մհ, ինչ ասի Կոցը, ամաչում ե, թե չե,
Մեքան բան կպատմի, այդ տղերքի մասին,
Իր կարծիքով ուղած քարը նույնիսկ քիչ ե...»
Յեզ դժգոհ նստում ե, պինդ քովելով պատին:

Վարդանն ընկերներին ակնարկում ե թազուն,
Նա ուզում ե Կոցին անշուշտ լրացնել...
— Յես, ընկերներ, այստեղ մյլ եմ առաջարկում,—
Կոմսոմոլն ուզում ե շեֆուկոյուն վերցնել...

Այն, կոմսոմոլը, այդ պատվերի համար,
Իրեն յերեք ամիս շեֆ ե հայտարարում
Ճիշտ ե ասում Կոցը, տանք հեռագիր-նամակ,
Վոր պատվերը կտանք առաջիկա տարում...

Իսկ Կամսարը մտքում վորոշել ե արդեն,
Դուրս դալ «ճննադատել», խոսել զործի մասին,
«Ինքը միթե այնքան, այնքան չնչին մարդ ե,
Վոր այս մեծ ժողովում իր «ճիշտ» խոսքը չասի...»

Յեկ ահա կանգնում ե, թե՛վք մեջքին կախնած,
Սկսում ե խոսել, կեպին յեա դցելով,
— Շեֆ լինելը լավ ե, վոչ վոք դեմ չն, Վարդան,
Յայց... կարող ենք արդոք մի բուռ կոմսոմոլով...

Ախար, դե... ընկերներ, այդ պատվերը ինչնու,
Ինչնու մենք սլխաի տանք—կոմսոմոլը, այն,
Ընկեր Վարդան, դու նախ դնելիք բջիջում...
Այ, այստեղ ել հիմա յես չեմ քվեարկում...

— Դե մի փչիր...

— Ճիշտ ե...

— Գործի անցիր, Վարդան...

Յեկ կոմյերիաները ազմկում են հանկարծ,

— Հանիք առաջարկը, թող ժողովում կարգան...

— Դե լսով, լավ, ընկերներ, համաձայն ենք, հանդարտ...

Հետո ծուխը կապույտ սղակներ ե կապում,
Ազմուկը լուում ե, լուում հեազհետե,
Վարդանն իրենց դրած առաջարկն ե կարգում,
Ժողովն ընդունում ե, ուղղումներով թեթե...

Ու աղերքը նխախից գուրս են դալիս ուբախ,
Կոյք խնդություննից քիչ ե մնում պարի,
Ե՛խ աննւշ Գնեպը, եխ Վասիլի... ոււն...
Տղերք, եքսկուրսիա գնանք նիող տարի...

Ա՛խ, մի չեք տեսել, է, վոր ասեմ հասկանաք,
Եդ Գնեպը դետը, վոնց վոր տսենք... հայելի...
Աշխատանքից հետո նստում եյինք նավակի
Աննւշ մղկտում եր գիթառը Վասիլի...

— Ածիբ, ածիբ Վասկան, ածիբ «ՃՄ ԿՄ ԴՕԼՅ»
Գանչում եյին աղերքն ու արաղը կոնծում,
Ածիբ, այ շաշ կոււնուղ, արաղը հո բոլ ա,
Քեզ կլողացնենք մինչե մեկ ել եգուց...

Հետո առափոտը, դաշտը անծանր, անծիր, —
Պատնեշ ելինք շինու՛մ Դնեպրի վրա,
Վասիւնս բղավում եր Վինսայա առանջ անցիր,
Դնր հասցրու. ախար, ե՛ր ստարի բրատս...»

ՊԵՏՐՈՍՅԱՆԻ ԽՈՂԵՐԻՑ

Ինչ վոր մի բնւ սրտում, նա սենյակը մատվ,
Վառեց փոքրիկ լամպը ու կռթնեց սեղանին.
Յեզ վորտեղից—վորտեղ հանկարծ մըտքը ընկավ,
Թճնամու ձեռքն անցած սարերը Սիսիանի...
«Ե՛հ, յերջանիկ որեր, անվերադարձ անցած,
Պարզ եր ամեն բանը, կար մեկ մի թճնամի.
Կալում ելին իրենք հոգնած ու կիտաքաղց
Յեզ ճիշտ ելին խփում տէք դրած նշանին»

Այն այն որերին մեկ մի թճնամի կար
Յեզ վորջ հայաստանը ավերի յեր մատնել,
Իրենք կալում ելին դորջ շինելներ հաղած,
Վոր յերկրի բաղդը իրենց ձեռքն ստնեն...
Յեզ կրակեց ինքը, ինքը գնդակ նետեց,
(Իր հաղթության վրա նա անչափ վստահ եր)
Ու շուտ յեկավ կյանքը, փոխվեց հեազհետե,
Սկսեցին կերտել Կարմիր Հայաստանը...
Բայց հիմա ինչ յեղավ, ինչ դուրս յեկավ հիմա,
Միթե նրա համար կրակեց վինտովկան,
Վոր իր այնքան տարվա աշխատանքի դիմաց —
Այստրվա ժողովում իրեն այսպես հուզ տան...»

Վոր պահանջեն շահն, դնան, մի վարանիր,
Մենք պայման ենք կնքում Դնեպրից—Մանթոյ,
Դե, կարմիր պարտիզան, մկաններդ լարիւր,
Վոր այս յեղնող յերկրին, կայաններին քար տատ...»

Իսկ յեթե թերացանք, վարանկցիր յեթե...
Ո՛ր նրանք կսեղմեն, չեն վարանի նրանք,
Յեկ վոչ վոքի նրանք չեն խնայել յերբեք,
Զք վոր յերկրի պարաքն և նրանց ուտի վրա...»

Այսպէս մտածում եր, մտածում եր յերկար,
Հանքի գիրեկտորք, սեղանի մոտ նստած,
Իսկ գիմացի պատից մի մեծադիր նկար,
Նայում եր այս մարդուն, համարձակ ու յստան...

Յեկ նրա շուրթերը խոտում էյին կարծես
Յեկ հանդիմանանքն եր մուխ բիրեբրնց կաթում —
«Քո դնդակ նետելը մեզ հայտնի յե արդէն,
Բայց և հարկավոր և հիմա լինել արթուն...»

Յեկ այսպէս եր ասում այդ նկարն անդունչ...
«Իսկ յեթե թերացանք... չգիմացանք յեթե...»
Ու շուրջն հետդնեան մուխ գրկերն եր մարջիում
Ու քամին եր յերդում — «յեթե... յե-թե»:

Պոու խ V

Ա Ե Խ Ա Տ Ա Ն Ք Ը

Յերկնքի կապույտ, անտանման ծոփին,
Արեղակն անթիվ ջրջան և դծել,
Մանթաջի կանաչ ու լայն կտավին,
Նստել են հազար ձյունե ձմեռներ:

Ու նրա հսկա, կանաչ կողերին,
Կարկառանի պէս մանր, ցիւր ու ցան,
Մավանն և փովել, մշակվող հողի
Ու հաղար ճամբա ու հաղար կածան:

Ճյուղնը փորել և դիրքերն իր անանց,
Նույնիսկ յերբ դրսուժ յեղել և ամառ,—
Մանթաղը սառցն մի վերմակ հազած,
Պայծառ արևին ծաղրել և համառ:

Այդ հսկա լեռը, դմբեթով քարն
Յեղ իր ճյուղակերտ, ճերմակ աղղրերով
Կանգնած եւ Գլխին հողմեր են պարել,
Արևն և սահել, վորպես սոսի գերու:

Այդ լեռան փեշին, կիսված պատերով,
Այսօր ել դեռ հին մի վանք և մուռ,
Վորպես անցյալի պարտված հերոս,
Վորպես հին դարի լուծ պամուռ-թյուն:

Գիշեր և շուրջը, շուրջը լուռ-թյուն,
Մանթաղն ուսին՝ դանդաղացած ամպեր,
Իսկ վանքի կշտին մի չուգունն սյուն,
Վառել և մի մեծ ու լուսեղ լապտեր:

Քարհանք և այնտեղ, մի հսկա քարհան ք-
Ուր բանվորները մի բրկադա
Կարուժ և քարը, դրոհում անկանդ
Ու չունի հանդիստ, ու չունի դադար:

Բրկադաւն այդ կոմյերիսներին,
Դիմամտը և վանքի փեշերը ընտրել,
Վորպեսզի քարը Դնեպըջինի,
Առաջ հին վանքի արդանդից կտրե:

Ջահել են նրանք, անբելս, անմորուս,
Հիսունութ հողի «Գոռարեկյաններ»
Այս աշխատանքի կ' վոչ մի որում,
Պարտք չեն մնացել, չեն նահանջել դեռ:

Շատերն են ուղում լինել այդ հանքում,
Կոչվել նրանց հա Վոսարեյաներ»,
Բայց քչերն և բազմը վիճակվում, —
Կոչումն այդ թանդ և իր մեծ դործի պես

Մակայն անմարում ջանելները մեջ,
Ալեհեր մի դեմք մպտում և տա,
Թեև վախ և ու կորացած մեջք,
Բայց հայացք ունի պայծառ ու անաս:

Նա Վոսարեյան» գրվեց այն որից,
Տերը Գնդարի նամակը յեկալ
Յեղ ջանելացավ, ուժ առավ նորից,
Մոռացավ անցած տարիքը յերկար:

Նա չի սիրում, յերբ ասում են Վոսարեյան
— Ինձ Կնց ասեք, Կնց, կոմսոմոլ եմ, չե՛,
Տես կհայտոյեմ քեզ ու քո պապին,
Ի՞նչ անենք, վոր իմ սատժը քիչ և:

Տես, չեմ պսակի, անպիտանն տղա,
Թե շարունակես գլուխդ պահել,
Ծ'յ Վոսարեյան» խփիր, մի խաղա,
Հարվածիր, բարձր կոչումիդ վայել:

— Հարվածիր Հրաչ, ուժ տուր թեկերիդ,
Գիշերը կըսվեց, գիշերը փախավ,
Բլունդ հասցրեք, պատրույդ, դիճամբդ,
Ժայռը յերկամբ և մնալու անխախտ

Պատերազմ մեկնած վաշտապետի պես
Մի դիրքից մյուսն և թռչում Վարթո,
— Կրակ, հն կրակ, սղոցը տուր դես,
Վանքը դիրքերը դիջում և արգեն:

Յեւ չարութեամբ են, քանզում անընդհատ,
Մեկի ճակատից քրտինք է ծորում,
Իսկ ինքը վորպէս հմուտ վիրահատ,
Վանքի փեղերը ներքէ է բերում:

Հետո գծերը յեկնում են հանքից,
Վորպէս յերկու զույգ առնուկան թեւկեր,
Զդվում են առաջ պիլի ու սլայթի,
Գրկում բլուրը և սահում ներքէ:

Յեւ այդ գծերի վողջ յերկարութեամբ,
Յերկու վազոն են սլանում տրագ,
Վորպէս ամենի, յերկաթի ձիեր,
Մեջքներին քարէ հեծյալը առած:

— Բարկեն, աղերքը կրակ են կտրել,
Հարյուր տոկոսն էլ ճամբու դրեցին,
Իսկ դու, տես, բեռդ դեռ չես դարգակել,
Դեհ, թո՛ւր Բարկեն, կեցցէ քայլան ձիդ:

Հրաչը քարին սեպեր է դամում
Յեւ հիշում է նա այն ղեկ աղջկան,
Վորի պատճառով ինքն ու Կամոն,
Մի որ ակումբում լավ իրար կպան:

«Վնյ ջու... վատ ընկեր, անպիտան Կամոսար,
Անշուշտ ուզում էր դուր դալ աղջկան,
Տո՛ւ, դու ի՛նչ ես, է՛, թամբալ, ջանքեզար...
Բայց հիմա ուր է Կամոսարը չկա:

Տես է՛, զուշ աղա, վոնց է ծըլկըվել,
Ինքը դործի հետ, հալբաթ չտեսավ,
Գուցէ քարի տակ պառկել է, քնել,
Կամոսարի համար հին տղաթ է սատ:

Մինչ բրիգադան փորում և թափով
Յեկ չի նկատում հուղմունքը նրա,
Նա շրթունքներն և կրծստում թաղուն
Յեկ բարկանում և ինքն իրեն վրա

«Ախար ինչ՞ու յենք խնայում դրան,
Յերբ չի ընդունում վոչ կարգ, վոչ կանոն,
«Կոստրեկանի» անունն ևլ վրան...
Խայառակ արեց մեզ այդ փուչ Կամոն...

Ջարմանալի բան, վոնց ևլ և մտել,
Այդ քյալլագոզին ճվ բերեց տյասեղ...
Պարզ և, վերջերս ընկեր Վարդանն ևլ
Աղխատանքները թողել և անտեր...

Ա՛յ, պիտի կանչել, յերեսին թքել,
Բանվորի աչք՞ով և նայում դործին,
Բա այս պայքարի դերքը կլքե՞ն,
Յերբ խորտակում ենք քարափները ծրլւ»

Ընկերոջ գործած հանցանքը ասես,
Պավարի միջեց սողում և առաջ
Ու փռում և իր թեփերը անտես,
Հանքավոր աղի ուտերի վրա

«Քար են պահանջել հեռու հյուսիսից,
Յեթե պատվիրը ժամկիտին չտան,
Ել ինչպէս, ինչպէս Հրաչն ասի,
Վոր այդ մեծ դործից պատվով գուրս յեկան:

Ու բորբոքվում և բարկության կայծը,
Հարվածն ավելի հատու յե դառնում,
Գովի, դրոհի մի լուսաբաց և
Ու նրանք ահա ամբոց են առնում:

Գիշերն ել վաղուց յեղել և ճիշտ կես,
Յետ և նահանջել խափաբն անձև,
Ու լուսարացի կտավին ասես
Մի արվեստագետ նկար և դժել --

Այդ Գնեպրի հուզիչ պատկերն և,
Վոր նրանց դարկը դարձնում և հատու,
Թող յետ նահանջի այս մուժ գիշերն ել,
Կոմյերիտ վաշտը կըմնա հանքում.

Հանքում կմնա մինչև առավոտ,
Մայրամուտի հետ կրկին յետ կզա, —
Մինչ հաղթանակը լինի փառավոր,
Մինչ Գնեպրի վերջին քարը տա...

Մինչ Գնեպրի վերջին քարը տան —
Խփում են նրանք, խփում մինչև լույս,
Յեվ նրանց հատու հարվածների տակ
Ոպորտունիզմը վատուժ ու անհույս,

Կարծես հարվում և ու փոշիանում,
Կծկվում և նա, մանրանում անչափ,
Ու նրանք կարմիր քարեր են հանում,
Ջահելին հատուկ մի խիզախությամբ:

Յեվ վորքան նրանք դործի մեջ արի,
Նույնքան ուրախ են և այնտեղ—դրսում,
Այս բանի համար, ընթերցող, արի,
Միասին դնանք զեպի բանակումը.

Յեվ տեսնենք, թե մեր այս ջահելները,
Ինչպես համարձակ ու ինչպես տեղին,
Ծաղրում են հանքի բազում բացերը
Ու խարազանում դործը ձախողին:

Բերնեբերան լիքն է բանակումբը,
 Բարձրանում է վերև ծուխը կապույտ,
 Բարձր նվազում է նրանց խումբը
 Ու մախորհան անթիվ ողակ կապում:

Գեռ չի կիսվել փեշը վարադույբի,
 Բեմում անցուղարձ է, ինչվոր ազմուկ,
 Մեկը կատակում է «Մոնա քույրիկ,
 Ե՛ր դուռնաչի Վարդան, քավոր Մանուկ...»

Ի՞նչ ես խաղում, Մոնա, դերդ վճրն է,
 «Ակտիվիստիկա» արդյոք, թե՛ «քաղքենի»
 Ելի պիտի ճշման «փոսչ բանվորների»
 Կամ «կառքը այստեղ բեր, Արխիպ քեռի...»

Գիտես, ինձ դուր յեկավ այն մի դերդ,
 Տեղն է վաստակավորի կոչում քեզ տալ...
 Կարծեմ դերում «հայրդ» հանքի տերն եր,
 Հետո վոնց յերկուդից ծակը մտնվ...»

— Գճհ, Աստղիկին նայեք, բարե՛ ընկեր,
 Այսոր Ձեզ տեսնելու պատիֆն ունե՞նք...
 Թե՛ «անձնական դործդ» թարս է ընկել,
 Տճ ի՞նչ ես քրթնջում... հը՞... ի՞նչ ունես...»

«Փոքրիկ» Մուռն այսպես կատակում է,
 Իսկ ներքեում ինչ վոր մարջ են զլե՛լ,
 Ձայնից վորոտում է վողջ ախումբը
 Ու տղերքը թեթե պար են բռնել:

Վարթո՞ն քըրտընի է ջատ գուռալուց,
 Մե՛ին ասում է «Վարթ՛ն, տուր ինձ հագուստ,
 Մեկը թե՛ —հիվանդ եմ, դուրս չեմ գալու...»
 (Թեղճ սեժիայորին վոնց են տանջում...)

— Մուշն, այդ բերանդ խնդրեմ փակիր,
— Տղերք, վարագույրը դե բաց արեք,
— Մուսթըրը ցույց ե տալու ձեզ լրագիրք —
Կենդանի լրացիր—մեր բացեբրից:

Ամենքը լսում են մի մարդու պես,
Ու նայում են դեպի դատարկ բեմը,
«Սասադիկ, դե, սկսի՛ր, առաջ դու յես,
Ու Վարթոն սեղմում ե նրա թեղի՛լ:

Ա Ս Տ Ղ Ի Կ

«Մենք լրագիր ենք կազմել մեր բանվորներին,
Կոլում ենք մեր բացերի ու թերության դեմ,
Գրողուչընչիկ, լողոր, թող խմբին «ներկ»
Տերը իրեն պատկերը այսուր բեմ հանենք:

Մենք կոլում ենք բացերի ու թերության դեմ,
Իսկ այդպիսինք ջատ ունենք մեր քարահանքում,
Ով լողը ե, դորժալիք, թշամին ե մեր,
Նա մեր ընդհանուր ջահին խփում ե թադուն:

Ձեք հավատում, համեցեք, խկույն ցույց կտանք
Հարբեցողին, վախկոտին, կեղծ ակտիվիստին,
Վոր իր դատարկ խոսքերով թափում ե կրակ,
Բայց ե դուռի չի հանում մեր վոչ մի նիստից:

Ս Ո Ն Ա

«Ո՛վ չի ճանաչում արդոյք յերկար Կամոյին,
(Նեկ բեմ ե դալիս Մոնան, բարձր յերդելով)
Ծիծաղից թուլանում են շեսպես ել ոյլն,
Մի դրանց կողմը նայիր, հարևան Գերոք...»

«Ընկերներ, ահա նրանք — «հերոսներն» հանքի»,
Ու ցույց ե տալիս Մոնան անկյունում դրած
Մի հին սեղան ու շուրջը նստած յեռյակին,
Վոր «հարբել են» ու կաթնիկ մեկ մեկու վրա:

Մ Ի Դ Ե Ր Ա Ս Ա Ն

— Դա-դայ, դա-դայ-այ, դա-դայ, կենացդ, Կամս,
(Սա շղերասանն) Վարդանն է՛ դրիմը դեմքին
«Կամսն» հայայքը դինու ջըին և դամում,
Դահլիճը մի մեծ աչքով նայում և հանդիսու)

Այսպես բեմական «քեֆը» վոթորդում և դես,
Հետո նրանք «հարբում են» ընկնում իրար մոտ,
Ռեժիսյորն ուրախ և «հաջող եֆեկտեր» —
Կուլիսներից նվում և մի մաղված դարմոն:

Դ Ա Ր Ձ Յ Ա Լ Մ Ի Դ Ե Ր Ա Ս Ա Ն

Յեվ մեկն «հարբած» կանգնում և բեմի մեջտեղը,
— Ե՛ր, դորժի չեմ զնալու, քեֆ տխախ անեմ,
Հետո կզանեմ արդեն դրա ել դեղը—
Բժշկից հիվանդության թու...թուղթ կհանեմ...

— Դձեք ել այստեղ եք, բարև «դարդիման» աղերք
(Բայց կոմյերիտներ են մանում, Ֆորմաներ հաղած.)
— Պահ, որանք վոր բուանեցին, ուրիմն ճղմ...
Յեվ «դարդիմանը» բեմից կորչում և հանկարծ...

Գ Ո Ր Ծ Ո Ղ Ո Ւ Թ Յ Ո Ւ Ն II

Յերկրորդ պատկերը հանքի վարչությունումն և
«Իրեկատորը» թղթերում գլուխը թաղել,
Փնթիթում և ինքն իրեն— «միջոցներ չունեն,
Հանքի լարերը հիմա չեմ կարող փոխել...»

Խ Ո Ւ Մ Ր Ը

— Ձի կարող դիրեկտորը, «միջոցներ չկան»,
Արդյոք ի՞նչ նպատակով անցյալ անգամին
Մինայիչը վեր կացավ Մոսկվա դնաց
Յեվ այնտեղ պարապ նստեց մեկ ու կես ամիս...

Ինչո՞ւ գատարի յետ յեկավ, ա՛յդ եր ձեզ վայել...
Բազական և հուշոհրով կերակրեք մեզ,
Ձե վոր դուք կուսըջիջին խոտուում էք ավել --
Գործը լրիվ կատարել յերկու ամսի մեջ...

Պ Ա Տ Կ Ե Ր

Գանչի՞նք շունչը պահած խաղին և նայում,
Մնիք փաթկացնում ե՛ր բերնին ծխախոտ,
Իսկ Գևորգյանը նստած հեռու անկյունում,
Մի՞ծարդում ե՛ր զջահել ևն ուրախանան թող...

Պ Ն Ո Ւ խ VI

I. Գ Ա Լ Ի Ս Ե Ն Բ Ա Ր Հ Ա Ն Ք Ի Ն Ո Գ Ն Ե Լ Ո Ւ

Գնացքը կարում և Շիրակի կանաչը,
Գնացքը սրբաշավ առաջ և վազում,
Հեռվում քարհանքն և, հեռվում Մանթաշը,
Իսկ նրանց սքառում կարոտն անդուսդ:

Ու ծիծաղում ևն, ուրախ են նրանք,
Ցերեք ընկեր ևն, յերեք կոմյերիտ,
Ցերեքն ևլ ջահել, ինչուև, նորավարդ,
Վոր ոգնության ևն դնում հանքերին:

Վաչոնում նստած յերգում ևն նրանք,
Շուրջը ծիտում և Շիրակը կանաչ,
-- Զան դնացք, դնացք, քիչ արադ դնա,
Շուտ հասնի Մարոն, հասնի ժամ առաջ:

-- Ե՛խ, սիրուն Մարո, ինժեներ ևս դու,
Կարմիր լեռնադործ, կոմյերիտ աղջիկ,
Տեսնես ինչե՛ր կան հիմա քո սրտում,
Քո ուժից գուցե Մանթաշն ևլ վախճի:

— Ինձենէր աղջիկ, ճամն ես սիրում գու,
— Ե՛, գործ ես դառել, սիրեցիս վորն ե...
— Աղբի, բա սիրտի չընձա մարդու...
— Դե լոբը, Համո, ինչ հարկավոր ե...

— Մարո ջան, վոնց են գործերը սրտիդ—
հարձեմ բորային գործը՝ ձախողվեց—
Միբաժդ հասա՛վ, և, Ալլանվերդի,
Մարո... դու նրան մեզ հետ չե՞ս սիրի...

Ախար ընկեր ենք, ջահել կոմյերիտ,
Մեկտեղ կլինենք յերկար ժամանակ,
Ձեռ ուղում, Մարո... քեզ ել չենք ների,
Ազնիվ խոսք, հանքում կթողնենք մենանի...

Նրանք այսպես կատակում են,
Ծխում, յերդում, ծիծաղում,
— «Աղջի Մարո, եդ ինչ ունես,
Վոր չես յերդում, ծիծաղում...

Յարդ ես ուզում, սեի սիրուն,
Վոր քեզ թողեց ու գնաց,
Չուր ես տխրում նրա սիրուց,
Մանթաշը նոր յար կտա...»

Այսպես յերդում, ծիծաղում են,
Մարոն տխուր, Մարոն լուռ,
«Ե՛խ, վերտեղ ե սիրած տղան,
Տեսնենք յերբ ե յես դալում...»

— Սիրուն Մարո, ջահել Մարո,
Քեզ տխրութուն չի սաղի,
Տես, Շիրակում պայծառ դարուն,
Ծաղկած սարը Մանթաշի:

Ե՞րբ գնում ենք հանքը մտնենք,
Ի՞նչ ես ամպել, սյ աղջիկ,
Շուտով մուրճի զարկերը հեռ,
Տխրությունդ կկորչի:

Յերեք ինժեներն հանքերը մտան,
Գործն ընդունեցին և աշխատում են,
Բանակդ աճեց, Լոռեցի՛ Վարդան,
Յերեք կոմյերիտ ինժեներ ունեո:

Բանակդ աճեց, ծիծաղի՛ր, Վարդան,
Շեֆահան պարտքը լավ կկատարվի,
Թող Դնեպրին հուրհրան քար տան,
Մանթաշի քարով սանձեն ջրերին:

Ձևոր կադրեր լեկան, իսկ դորժըն ելի,
Նլի մեռւմ ե առաջվա նման,
Ինչ՞ե՛ւ յեն կպել այս խարխուլ սելից,
Յերբ պիտի փոխեն, վոր առաջ գնանք»:

Յեվ անցնում եյին շաբաթներն հերթով,
Արամը լուռ եր ու դորժից դժգոհ,
— Մարո՛, մեզ ոգնիր, ի՞նչ անել արդյոք,
Յեվ խորհում եյին պահն յերեկո:

Գիրեկատրի հետ կրկին խոսեցին,
Մարդը պարզապես չեր ուզում փոխել,
Միշտ ձգձգում եր, յեա կանգնում խոսքից,
Վերջերս ել հանքը անտեր եր թողել:

Պատճառ եր բռնում նա Մընայիչին,
«Ինժեներ մարդ ե, կարծիք պիտի տա,
Ձեմ կարող եմա ձեր խոսքըն գիջիլ,
Ու գործն սկսի այսպես անպատրաստ...»

Իսկ Մընայիչը ծաղրում եր նրանց,
Մի որ Մարոյին անփորձ անվանեց,
Հետո խորհուրդներ, հայրախան խրատո՞ւ
— Ինժեներ լինելն այնքան հեշտ բան չե...

— Դուք, ընկեր Մարո, դեռ պիտի կարգաք,
Կոմյերիտներըդ, ո՞ր, շատ եք թեթե...
Ի՞նչ են հասկանում մի Աբամ, Վարդան,
Իրենց գիտուն են ցույց տալիս թեև...

Փողոփներում են նրանք շատ ակախի,
Հանքը բանաձե, ժողով չե արդեն,
(Յես նրանց ել եմ ասել այս առթիւ,
Ձկարծեք, Մարո, թե՛ վախկոտ մարդ եմ...)

Սեթն ասել ե, կփոխենք, միայն...
Մեզ հարկավոր են հսկա դումարներ,
Ձեր առաջարկըն շատ եմ համաձայն,
Վոր իսկույն հանենք սղոցները մեր,

Բայց հիվ մեզ կտա յոթ հարյուր հազար...
Կենտրոնն աչառիկ մեքենա չունի,
Սպասեք մի քիչ, վճարենք մաս-մաս,
Հետո դուրս կդանք այս ցեխոտ հունից...

Միշտ շտապելը վատ ե դուրս դալիս,
Դե, դուք ջահել եք ու քիչ անհամբեր,
Ձեր ժողովներով վրա յեք տալիս,
Բայց... լեզվով գոռ ե մշակել հանքեր...

— Ի դուր եք կարծում, ընկեր Մինայիչ,
Ձեզ համար դործը դժվար ե դուցե,
Ի՞նչ նք համոզում ես պատել մի քիչ...
Այսքան տարի ել դուր եք սղոցել...

Ձեք տեսնում, հանքը վնաս ե անում,
Մենք ջուրն ենք դցում մեր կողակները,
Ո՞վ ե հանցավոր արդյոք այս բանում,
Յերբ մենք ինքներս ենք այս դործի տերը...

Յեվ Մինայիչը անխիղճ բարկացավ,
— Գուցե ե ասեք այստեղ վատնում կա...
Ի՞նչ դործ ունեմ յես, ի՞նչ հիմարացս,
Ի՞նչ^Տե հասկանում այս^Ձ գիմնազիստիկան...

Յեվ կոմյերիտը վառ ու գանգրահեր,
Գլուխը թեքեց թվերի վրա,
«Ուղորտունիստը սպասի թող դեռ,
Այս «գիմնազիստիկան» ցույց կտա նրան...»

Հաշվեց ու գրեց, կազմեց դումարներ,
Տասնյակ դիշերներ սահեցին մեկ-մեկ,
Գտավ սղոցի միջին նորման ել,
Վորն քարհանքը չեք հասել յերբեք!

Հետո նա կազմեց մի լայն զեկուցում,
Կուսբջիջ տարավ, ընդհանուր ժողով,
— Այս մարդիկ—ասաց,— գիտմամբ են ուզում
Հանքին վնասել այսպես անողոք...

Մեթն ել բջիջում ավեց իր զեկուցումը,
Հետն ել փոքրիկ մի տոմսակ՝ ընկեր Բազրատին,
«Ձեզվակերպեք այս ամսն իմ արձակուրդը,
Շատ եմ հողնել, չեմ կարող արխաանել կարդին...

Այդ ե պատճառք, վոր յես վերջին շրջանում
Թուլացրել եմ գործը. հողնած եմ անչափ,
Հիվանդութունը սրտիս, ինձ շատ ե տանջում,
Թե չե, չլիս այս բանում ուրիշ մի պատճառ

Ինքդ փոխարինիր ինձ մի յերկու ամիս,
Իսկ յես հանդատի տանը դուցե լավանամ...»
(Մարդը հանդիստ եր վնտրում այդ կովի ծամլին,
Բայց նշանին չխփեց դնդակն այս անգամ...)

Բջիջն արձանադրեց իր բանաձևում,
Չոր շատ լՅույլ ե ախատել գլխնկտորն հանքի,
Նրան արձակել պիտի վոչ թե այդ ձևով,
Այլ ուղղակի ազատել իր աղխատանքից...

Ու յերբ արևն եր նայում Մանթաղի սարից
Ու քարհատները կրկին քար էյին հանում,
Այս ախուր պատմութունը հին պարտիզանի
Մի քառածալ ծրարով դնաց կուսկենտկոմ...

Լուրն ուղիտ լարերով անթիվ
Լցվեց քարհանքի բոլոր քունջերը,
Ու ցատումն անցավ բլուրներն անդին,
Ուր յերգում էյին ծանր մուրճերը:

— Ո՞վ եր, այդ ձվ եր ճամբին քար դցել,
Ո՞վ եր խանդարում գործը մնր հանքի,
Մենք սոցմրցման նոր պայման կկնքենք,
Չոր նախատեսված մեր տեմպին հասնինք:

— Նոր պայմանագիր, հանքը գնդում եր,
Հանքը տոնական ջորեր եր հադել
Յեվ գործարկմում ամեն բոպի
Պայման եր գրում մի բանվոր ընկեր:

Հետո մի նամակ՝ ընկեր Վասիլին,
«Նստիս, աղբերս, դրում եր կոցը,
Գն յես դիտեմ, վոր մտապել ես ինձ,
Բայց յես հիշում եմ Նստեղ մեր գործը...»

Ոպորտունիզմը մեզ մի քիչ դարկեց...
Են, ընկեր Վասիլ, մեզ դու եր անում,
Նա չեր ուզում, վոր ձեզ քար ուղտակենք,
Բայց այդ սատանին բռնեցինք բնում,

Բռնեցինք բնում և հոյ թոյրինք,
Հիմա զատ լավ են հանքի գործերը,—
Մոսկվայից նոր մեքենա բերինք...
Մեզ զատ ողնեցին մեր ջանեցները՝

Հն, չմոտանամ, են ել դրեմ,—
Պատվերը մասաբ կուղարկենք եդուց,
Մոց-մոցման թաղա սոյման ենք կնքում.
Են, միաս բաւով, քո հին ընկեր՝ կոց...»

.
.
.
.

Իսկ դուում վոսիե ամառ եր արդեն,
Մանթաշ գետակն եր անուշ կարկաչում,
Ու ծվում ելին անհամար առտեր,
Ջաշն եր թոցնում ամեն մի թռչունն:

Յեւ արեը՝ մի վոսկնձույլ կնիք,
Հպարտ իջնում եր կապույտից ներքե,
Վոբաղեղի ամառն բարիքը կնքնր
Ու սար ու բլուր շողերով ներկեր:

Գրուում ամառ եր ու կապույտ յերկինք
Հեղտացել էյին ճամփեքը կեռաման,
Հանքում հնչում եր հաղթածայն յերգն իր
Հյուսիսից յեկած կտրող մեքենան:

Իսկ Սեթը քայլեց նեղ արահետով,
Գուցե ել յերբեք չդալու համար,
Գրպանում փոքրիկ մի թղթի կտոր, —
Հայնուսիենտիզմից մի յերկտող քաղվածք...

Ու նրա հանդեպ Մանթաշն ամպեց,
Ու մըշուշովեցին վարդ բլուհները,
Կարծեք յերկնքից հորդ անձրև թափվեց,
Հանդան արևի պայծառ հուրերը...

Ու քամին յերգեց անհող ու թեթև,
Հանդիմանեց նա հին պարտիզանին,
«Ձեյիլը վրիպի ու շնդվի, յեթե
Պայծառ նայեյիր արված նշանին...»

ՎԱՂՈՒՑ ՍՊԱՍՎԱԾ ՄԻ ԳԼՈՒԽ

«Այսպես ծալեցինք ելի մի վտանդ,
Տղիբքը շատ լավ ճակատ պահեցին,
Շուտով պատվերի մի մասն ել կտանք,
Յերեկ այդ առթիվ հեռադրեցինք:

Մեր աշխատանքի կարգ ու կանոնն ել,
Վոր դնենք իրա բարձրության վրա
Ու չխանդարեն ել մեզ «Կամոնեք»...
Հը՞, ընկեր Վարդան, ինչ կասես սրան...»

Այսպես խորհում եր ընկեր Վարդանը, —
«Ե՛հ Կամսար, Կամսար, անպետք կոմյերիտ...
Հարբել, դիշերել ուրիշի տանը,
Գործը քայքայել, փախչել հանքերից...»

Մի՞թե արդպենս ես ըմբռնելի դերըդ—
Վոր մենք պիտ լինենք միշտ առաջապահ...
Ձե վոր ինքներս ենք այս դործի տերը
Ու քայլինք պիտի դուստ ու կարգապահ...

Ա՛խ, դուր ենք, դուր ենք մենք այսքան քնել
Գետք ե շատ վաղուց սեղմելինք նրան,
Քնֆն ուղած վախաք մուրճը վար դնել,
Սա բիծ ե դնում մեր անվան վրա...

Թե չե՛ պլանը, դործը մեր հանքի
Վոր կատարեցինք մենք հերոսի պես,
Միայն մի կողմն եր վողջ աշխատանքի,
Իսկ այս մյուսը դեռ սեղմում ե մեզ...

Յե՛վ այս մտքերի ծանր բեռան տակ
Վարդանը քայլեց, դնաց ժողովի,
Վորպեսզի բյուրոն իր վճիռը տար
Իրենց պատիվըն աղավաղողին...

Ժ Ո Ղ Ո Վ Ի Յ Շ Յ Տ Ո

«Նայ, աննամոհա Ներսո, ե՛ դու բողոքեցիր,
Ու կուրյուրոն յերեկ իրեն խայտառակեց,
Կամսարի անունը վողջ հանքում դցեցիր,
Ի՛նչ ե, նա իր քեֆով մի՞թե դուռդ թակեց...

— Ձե վոր դու ինքդ ելիր ինձ մի քեֆ խոսաացել,
Իսկ հիմա վեր կացար, բողոքեցիր նրանց,
Թե կամոն կնոջս հայհոյեց... հարբած եր...
(Ու բջիջն ել հիմա հուսլ ե տալիս նրան...)

Տոմսը յետ են ուղում, եհ, թող այդ ել կորչի,
Բյուրոն վորոչե՛լ ե հեռացնել անշուշտ,
Իսկ ինքն ինչ՞ա պիտի ժողով դնա... վոր ի՛նչ,
Վոր վրան ծիծաղի՞ բջիջի ամեն վոք...

Այ՛հ, այդ ներսեսը, նամարդություն արեց,
Ել ինչպէս նա հանքում դուժը շարունակի...
Յե՛կ Կամօարի սրտին կարծես ծանր քար եր,
Ծանր քար եր ընկել՝ դլորված այդ հանքից:

«Ե՛հ, հեռանանք, Նորայր, հեռանանք այս սեղից
Այս նամարդներն մեջ մեր պատիկն ել կորավ,
Ամեն քայլափոխում խփում են անտեղի,
Անպատիվ լինելը մեր բանը չե՛ նհրայր...»

Վ Ե Ր Ջ Ը

Հանքում վերջին անգամ մուրճը գնդաց,
Բաբկենն ել դատարկից բեռը քարի,
Հանքը վոչ մը մետր պարտք չմաց
Ու Դնեպր հասավ մի հեռագիր:

Յե՛կ ակումբը կապեց կարմիր դոտի,
Դրոշը տարածվից վորպես պարծանք,
Դրոշը մետաքսե ծոպի մոտից
Իլիչը նայում եր դո՛ ու պայծառ:

Հաղթություն են տարիլ ծանր դործում,
Թող Իլիչը նայի հաղթանակին,
Թող դեմքերը վառվեն խինդով ոժոնս,
Անունները շողան ալ տախտակին:

— Բազրմա, հերոսներին մեկ-մեկ թվիւր,
Արդէն բլոկնոտում ունես նշած,
Թող նրանց սրտերում խինդը թե՛վի,
Թող հերոսին արվի շքանշան:

Բազրատն սկսում է ահա կարգալ—
— Հրաչ Կարապետյան, Կոց և Մուշո,
(Մեկը բղավում է շողերը, հանդարտ,
Կարմիր տախտակ յելավ «փոքրիկ» Մուշոն)...

— Ծիշտ է, ընկեր Քերոք... բայց մեր Կոցին
Մենք տալիս ենք կարմիր շքանշան,
Իսկ Հրաչն ու Մուշոն լրենց գործից
Դեռ չեն բացակայել և վոչ մի ժամ...

— Ե՛ր, սիրելի ծերուկ, համաձայն էս,
Մեկը բռնեթե՛ղում ե՛ս՝ պատասխանիր՝,
Կոցը կտարապու՛մ ե... Լն՛վ, ինչ տեսմ...
Դե... կաշխատե՛մ լինել միշտ արժանի...

Ու... Կմնամ հանքում դեռ հինդ տարի,
Մեջս հլա ուժ կա, սրտումս ել՛ սեր,
Յես զին՛վոր կդրվե՛մ տուֆաքարին,
Վոր կոմսոմուլի հետ սարեր կխահմ...

— Իսկ յնո, իսկ յես, վարպետ, մի թխի գա,
Զթ վոր ջանել կրժքիս «Կիմ» եմ կրել,
Ինձ համար արգելք ու յերկյուղ չկա,
Խնդրե՛մ իմ մասին ել նույնը դրել...

Յես, Հրաչս, ահա խոսք եմ տալիս,
Վոր հանքում կմնամ ճիշտ 7 տարի,
Ամեն դժվարություն յես կտանե՛մ,
Թեկուզ ծանր լինի Մանթաշ սարից...

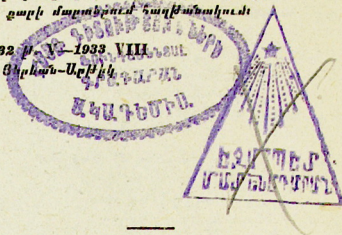
.
.
— Իսկ մեր կոմսոմուլին բան չենք տալու—
Նրան դնեպրցիք են ուղարկել...
(Ամսնքի բիրերում հուրն և փայլում)
— Հրաչ, եդ դրոջը մի առաջ բեր:

— Ահա, կոմսոմոլին անդին նվեր...
Յեվ զըռը կարմիր փայլն և փուռ,
Իլիչը նայում և պարզ, անվեհեր.
— Թնդան, Թնդան Թափով, նվազախումբու

Դնեպըը տեսած այն զըռը,
Այսոր ծածանվում և տուֆահանջում
Յեվ նրանք պեղում են լողջ Մանթաջը
Ու ջարի մարտնում հաղթանակում:

1932 թ. V — 1933 VIII

Յիրևան-Արմենի

ԳԱՆ Հիմնարար Գիտ. Գրադ.

FL0044762

75 4

(154)

290

A $\frac{1}{8102}$

А Г А В Н И
М а н т а ш
Гиз. ССР Армении, Эривань